

Тема 1. Предмет психології особистості. Сутність поняття «особистість» у психології.

Психологія особистості як галузь науки, що вивчає закономірності становлення і розвитку особистості як суб'єкта життєтворчості. Стисла характеристика різноманітних теоретичних підходів до розуміння особистості як системи взаємопов'язаних ідей і принципів, що мають на меті пояснення її природи. Основні положення, спрямовані на висвітлення природи особистості і рушійних сил її розвитку: структура, мотивація, розвиток особистості тощо. Критерії оцінки теоретичних підходів до розуміння особистості: верифікованість, внутрішня узгодженість, евристична цінність, економічність, широта, функціональна значущість (Л. Х'єлл, Д.Зіглер). Проблема емпіричної валідизації теорій особистості.

Сутність особистості з позиції різних теоретичних уявлень. Особистість як суб'єкт соціальних стосунків і свідомої діяльності, системна якість індивіда, що формується у спільній діяльності і спілкуванні (Л.С.Виготський, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн, А. В. Петровський та ін.). Особистість як ансамбль ірраціональних несвідомих потягів (З. Фрейд).

Особистість як функція результату психосоціальних криз (Е. Еріксон). Особистість як певний набір поведінкових реакцій (Б. Скіннер), складний паттерн неперервної взаємодії індивіда, поведінки і ситуації (А. Бандура). Особистість як властивий кожному індивіду унікальний спосіб усвідомлення досвіду (Д. Келлі). Особистість як організована, довготривала сутність, яка суб'єктивно сприймається (К. Роджерс).

Література [2; 5; 12; 15; 21]

Самостійне завдання: Проаналізуйте підходи до поняття «особистість» у різних теоріях та наведіть своє власне бачення цього поняття. Аргументуйте свою відповідь прикладами з життя або з життя відомих особистостей.

Тема 2. Структура особистості. Структурні концепції особистості.

Концепція рис особистості (Г. Олпорт, Р. Кеттел, Г. Айзенк), концепція типу особистості (К. Юнг, А. Адлер та ін.), концепція особистісних конструктів (Дж. Келлі). Структурна модель психічного життя особистості (З. Фрейд). Я-концепція (К. Роджерс).

Структура особистості у вітчизняній психології (Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн, К. К. Платонов та ін.).

Інтраіндивідна, інтеріндивідна і метаіндивідна підсистеми структури особистості (А. В. Петровський). Центральний системоутворюючий компонент структури особистості: спрямованість (Л. І. Божович), динамічні смислові системи (Л. С. Виготський), ставлення (В. М. Мясіщев), установки (Д. І. Узнадзе), диспозиції (В. А. Ядов) тощо.

Література [2; 5; 12; 16; 19; 21]

Самостійне завдання: Виберіть одну концепцію особистості та опишіть її структуру. Аргументуйте свій вибір. Чому саме ця концепція вам подобається? Які критерії повинні бути головними у структурі особистості?

Тема 3. Самосвідомість особистості

Психологічна сутність самосвідомості. Взаємозв'язок свідомості і самосвідомості особистості. Генезис самосвідомості.

Структура самосвідомості: когнітивний, емоційно-оцінний і вольовий компоненти. Модель структури самосвідомості: самість і Я (К. Юнг).

Механізми самосвідомості. Ідентифікація, рефлексія, емпатія, децентрація. Поняття про психологічний захист. Види психологічного захисту: витіснення, раціоналізація, проекція, регресія, сублімація та ін.

Самооцінка і рівень домагань як центральні характеристики самосвідомості. Види самооцінки і рівня домагань.

Умови розвитку самосвідомості. Самопізнання. Саморегуляція і самоконтроль. Самовдосконалення у процесі самовиховання.

Література [3; 7–9; 14; 19]

Самостійне завдання: Розшифруйте поняття будь-якого механізму самосвідомості. Який вид психологічного захисту Ви використовуєте найчастіше у своєму житті? Наведіть приклад.

Тема 4. Індивідуальність особистості

Індивідуально-типологічні властивості особистості та їх роль у становленні індивідуальності людини. Темперамент і його властивості. Психодинамічні особливості темпераменту: темп, загальна активність, емоційність. Типи темпераменту. Адаптивні можливості темпераменту. Проблема формування індивідуального стилю діяльності особистості.

Особистість і характер. Структура характеру. Акцентуації характеру. Вчинок як одиниця аналізу характеру особистості. Умови формування характеру.

Здібності особистості. Задатки і здібності. Рівні розвитку здібностей. Обдарованість. Талант. Геніальність. Творчі здібності особистості та їх розвиток.

Література [1; 7; 8; 13–15]

Самостійне завдання: В чому різниця між здібностями та задатками? Поясніть на прикладі. Приведіть критерії обдарованості, таланту, геніальності.

Тема 5. Потреби і мотиви як джерело активності особистості

Джерела активності особистості в різних психологічних теоріях. Інстинкти як рушійна сила поведінки (З. Фрейд).

Потреби як джерело активності людини: потреби в досягненні досконалості (А. Адлер), цілісності і єдності (К. Юнг), уникнення ізоляції від оточуючих, встановлення зв'язків (Е. Фромм), потреби в самоактуалізації (А. Маслоу) тощо. Класифікація потреб.

Мотив як опредмечена потреба, як спонукування до активності. Мотиви усвідомлювані і такі, що реально діють, зовнішні і внутрішні мотиви (О. М. Леонтьєв). Мотив і мотивація. Мотив і мотивування.

Література [5; 7; 11; 14; 20]

Самостійне завдання: Яким чином пов'язані мотиви та потреби? Аргументуйте відповідь. Наведіть приклад.

Тема 6. Спрямованість особистості

Спрямованість особистості як система стійких мотивів, що спонукають людину до діяльності (Л. І. Божович). Форми прояву спрямованості. Неусвідомлювані мотиви: потяги і установки; усвідомлені мотиви: бажання, інтереси, схильності, ідеали, світогляд, переконання. Види спрямованості: спрямованість на взаємодію, ділова спрямованість, спрямованість на себе.

Ціннісні орієнтації як змістовна характеристика спрямованості (М. Рокич). Термінальні та інструментальні цінності.

Література [2; 5; 12; 15; 20; 21]

Самостійне завдання: Поясніть різницю між усвідомленими та неусвідомленими мотивами. Приведіть приклади різних видів спрямованості.

Тема 7. Розвиток ціннісно-мотиваційної сфери особистості

Умови розвитку ціннісно-мотиваційної сфери особистості. Дефіцитарна мотивація і мотивація зростання (А. Маслоу).

Розвиток мотивації в діяльності особистості. “Зсув” мотиву на мету (О. М. Леонтьєв). Теорія мотивації досягнення успіху і уникнення поразки в різних видах діяльності (Дж. Аткинсон, Д. Мак-клеланд). Теорія каузальної атрибуції: пояснення особистістю мотивів своєї поведінки і поведінки інших людей (Ф. Хайдер, Дж. Келлі). Концепція особистісної причинності (Р. де Чармс). Втілення концепцій мотивації у тренінгах мотивації.

Література [2; 5; 12; 15; 20; 21]

Самостійне завдання: У чому полягає теорія каузальної атрибуції? Наведіть із життя приклад каузальної атрибуції.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания. — 2-е изд. — СПб.: Питер, 2001. — 263 с.
2. Асмолов А. Г. Психология личности. Принципы общепсихологического анализа. — М.: Изд-во МГУ, 1990. — 367 с.
3. Бернс Р. Развитие я-концепции и воспитание. — М.: Прогресс, 1986. — 422 с.
4. Бодалев А. А. Психология общения. — М.; Воронеж, 1996. — 256 с.
5. Божович Л. И. Избранные психологические труды: проблемы формирования личности. — М.: Междунар. пед. акад., 1995. — 209 с.
6. Бурлачук Л. Р. Психодиагностика личности. — К.: Здоровье, 1989. — 168 с.
7. Елисеев О. П. Практикум по психологии личности. — СПб.: Питер, 2001. — 560 с.
8. Зейгарник Б. В. Теории личности в зарубежной психологии. — М.: Изд-во МГУ, 1982. — 172 с.
9. Кон И. С. В поисках себя: личность и ее самосознание. — М.: Политиздат, 1984. — 334 с.
10. Корнев М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія. — К.: Вид-во Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, 1995. — 248 с.
11. Левин К. Теории поля в социальных науках. — М.: ЭКСМО-пресс, 2000. — 344 с.
12. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения: В 2 т. — М.: Педагогика, 1983. — Т. 1. — 381 с.; Т. 2. — 318 с.

13. Мерлин В. С. Психология индивидуальности: Избр. психол. тр. — М.: Ин-т практич. психологии; Воронеж: НПО “МОДЭК”, 1996. — 446 с.
14. Орлов Ю. М. Восхождение к индивидуальности. — М.: Просвещение, 1991. — 287 с.
15. Основы психології / За ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. — 2-ге вид. — К.: Либідь, 1996. — 544 с.
16. Психология развивающейся личности / Под. ред. А. В. Петровского. — М.: Педагогика, 1987.
17. Развитие личности ребенка / Под. ред. А. И. Фонарева. — М.: Прогресс, 1987. — С. 62–144.
18. Роджерс К. Консультирование и психотерапия. — М.: ЭКСМОпресс, 2000. — 289 с.
19. Семиченко В. А. Психологія особистості. — К.: Вид. О. М. Ешке, 2001. — 427 с.
20. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность: В 2 т. — М.: Педагогика, 1986. — Т. 1. — 407 с.; Т. 2. — 392 с.
21. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. — СПб.: Питер Ком, 1998. — 608 с.

Критерії оцінювання:

За кожне виконане завдання ви отримуєте максимум 2 бали.

0 –неправильна відповідь

1- неповна відповідь, є деякі неточності

2- повна правильна та аргументована відповідь

Важливо!!!

Виконані завдання надіслати до **20 квітня** мені на скриньку:
yvmoskalenko@karazin.ua